

Likimo atbloškštas į Dzūkiją – Jokūbas Liaudinskis-Liauda (1904-1941)

Arūnas Amšiejus

Dar tik dabar nakties baidyklės sutemas nusinešė,

Dar vis lopais tamsos prarūgęs kvapas sklinda...

Prakuto Lietuva, bet kur visa Didingoji,

Kadais nuo Azijos ir nuo Europos atsigynusi? –

Ji žengs dar kartą žingsniais dideliais

Per savo pergalių ir pralaimėjimų kapus;

Atsegs Traidenio paliktus takus,

Nušėls audra senaisiais Algirdo keliais.

Barbarams kris iš rankų mūsų žemės,

Pavergtieji broliai jų pačių krauju

Nusimazgos jų raugą senąjį.

Prašvis nauji laikai gyvenimu nauju:

Pax Lituana suklestės ant viso Nemuno

Ir išbujos lietuvių genijus šaunus.

J.Liauda „Rytas“, 1936 m.

Jokūbas Laudinskis-Liauda

1904 m. balandžio 30 d. Liepojoje, Latvijos Respublikoje, lietuvių išeivių šeimoje gimė Jokūbas Liaudinskis, s. Jokūbo. 1940 m. tautinių jausmų vedamas jis susilietuvino pavardę į Liauda. Liepojoje baigė lietuvių-lenkų mokyklą. 1920 m. parvyko į Lietuvą. Kaune baigė keturias suaugusiųjų gimnazijos klases. Tarnavo Lietuvos kariuomenės husarų pulke. Dalyvavo Nepriklausomybės kovose, buvo sužeistas. 1927 m. labai gerais pažymiais baigė Lietuvos karo mokyklą. Jam suteiktas leitenanto laipsnis. Vėliau tarnavo 5-ajame pėstininkų Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Kęstučio pulke, 1-oje kulkosvaidžių kuopoje. Pasižymėjo plačia erudicija, kūrybiniais gabumais, daug skaitė. J. Liaudinskis rašė bei skaitė vokiečių, lenkų, latvių, rusų kalbomis, mokėjo jidiš kalbą. 1928 m. įstojo į Lietuvos universiteto Humanitarinio fakulteto filosofijos skyrių. Studijos sekėsi gerai, tačiau universiteto nebaigė. Tais pačiais metais jam pačiam prašant, iš Lietuvos kariuomenės išleistas į atsargą.

Nuo 1928 m. spalio 15 d. J. Liaudinskis savo gyvenimą skiria Vidaus reikalų sistemai. Buvo paskirtas Vilkaviškio apskrities viešosios policijos nuovados vachmistru (pavaduotoju). 1930 m. rudenį geriausiai iš kursantų baigė Aukštesniąją policijos mokyklą, Už puikų mokslą Vidaus reikalų ministro buvo apdovanotas dovana – kardu. Po to liko toje pačioje mokykloje instruktoriumi. Vėliau vadovybės skiriamas Klaipėdos krašto pasienio policijos vieno iš rajonų viršininku, dar vėliau dėstė Vilkaviškio pasienio mokomajame būryje. 1932 m. sausio 1 d. parėdymu (įsakymu) trumpam atkeltas vadovauti į Alytaus pasienio policijos 4 barą. Nuo 1932 m. vasario 1 d. J. Liaudinskis skiriamas Žemėsiosios policijos mokyklos viršininku.

Laisvalaikiu J. Liaudinskis užsiėmė kūryba – rašo eiles bei publikacijas. Jo straipsniai „Pasienio policijos tarnautojų pragyvenimo sąlygos ir sveikata“, „Cheminis karas“, „Tautos vadas – mūsų idealas“, „Vincas Kudirka“, „Jonas Bretkūnas“ bei kt. spausdinami dvisavaitiniame žurnale „Policija“. Jo straipsniai aukštai vertinami teisininkų. J. Liaudinskis, gyvendamas Kaune, Gedimino g. 25, bendrauja su kūrybos žmonėmis: J. Aisčiu, A. Miškiniu bei kt. Jo poezija spausdinama iliustruotame savaitiniame kultūros, literatūros, meno žurnale „Naujoji Romuva“, dvisavaitiniame akademiniam laikraštyje „Lietuvos studentas“, „Pajūryje“ bei kt. Jo kūryboje daug naudojama simbolikos bei istorinių motyvų. Išleidžiamas istorinis sonetų ciklas „Amžinojo karžygio metraštis“ apie Didįjį Lietuvos kunigaikštį Kęstutį, „Sonetai“ (išleidžiami atskira knyga), „Liškiaivos pilis“ bei kt. Jie pasirašomi „Liauda“ vardu. Pokaryje šio poeto dalis eilių sugebėjo rasti kelią už Atlanto vandenyno, į JAV Bruklino mieste leidžiamą katalikiškąjį lietuvių jaunimo žurnalą „Ateitis“.

1936 m. liepos 1 d. įsakymu J. Liaudinskis likimo atbloškiamas į Dzūkiją. Jis skiriamas pasienio policijos Alytaus baro viršininku. J. Liaudinskis tampa tiesiogiai pavaldus Alytaus apskrities viršininkui Mečiui Jurgeliui (1891-1942). J. Liaudinskis buvo atsakingas už 6 pasienio rajonų (rajono būstinės – Liškiaivos k., Uciekos k., Mardasavo k., Perlojos k., I Varėnoje bei Žilinėlių k.) sklandžią veiklą. Vadovavimas pasienio rajonams buvo vykdomas iš Merkinės mstl., Dr. Bakšio g.17, įsikūrusios pasienio baro būstinės. J. Liaudinskis inspektuodavo pasienio rajonų veiklą bei pasieniečių sargybas, stengėsi gerinti jų tarnybos sąlygas.

Iniciatyvus, gabus, iškalbus bei kūrybingas naujasis baro viršininkas buvo greit pastebėtas vietinių dzūkelių. 1936 m. rugsėjo 8 d. atsargos leitenantas J. Liaudinskis skiriamas Merkinės šaulių būrio (nuo 1936 m. spalio 20 d. Merkinės 8-os šaulių kuopos) vadu. Jis perima būrio ginklus, šaudmenis, saugomus Merkinės policijos nuovadoje (Dr. Bakšio g. bei Dariaus ir Girėno g. kampas), įvairius dūdų orkestro instrumentus, radijo aparatą bei knygynėlį (341 knygą). Rugsėjo 8 d. per Tautos šventę J. Liaudinskis žydų mokykloje patriotine tema skaitė paskaitą. Rugsėjo 20 d. buvo išrinkta nauja šaulių būrio taryba. Ji Vidaus reikalų ministrą generolą leitenantą Julijų Čapliką (1888-1941) išrinko būrio garbės nariu, jam pasiuntė sveikinimą. Naujojo šaulių būrio vado pavaduotoju tapo ats. jaun. leitenantas Vita-

lius Matulaitis (pokaryje emigravęs į Kanadą). J. Liaudinskis buvo Merkinės šaulių namų statybos iniciatorius. Priklausė šaulių namų statybos komitetui. Jo bendražygiais buvo Merkinės policijos nuovados viršininkas Jonas Vajėga (1901-1942), mokytojas Jonas Paulaitis, tautininkų pirmininkas, pradžios mokyklos vedėjas Pranas Žilinskas, Antanas Plenta bei kt. Merkinės valsčiaus taryba šaulių namams skyrė žemės sklypą šalia Nemuno g. bei 1000 lt. statyboms. Miestelyje buvo rengiamos įvairios pramogos, vakaronės, kurių pelnas skiriamas būsimųjų šaulių namų statybai. Numatyta išleisti Merkinės vaizdų albumą. Gautos lėšos už jį būtų panaudotos šaulių namams. Nuo 17 val. iki 22 val. prailgintas šaulių skaityklos darbo laikas, įvestas joje šaulių budėjimas. 1936 m. spalio 11 d. J. Liaudinskis dalyvavo Gedimino bokšto atidengimo iškilmėse bei lapkričio 29 d. kariuomenės šventėje Liškiavos bažnytkaimyje. 1937 m. sausio 24 d. senoje Dainavos sostinėje šauliai, jų vadas ir visuomenė gausingai bei pakiliai sutiko Seimo narius – kraštiečius: ministrą Julijų Čapliką bei dr. Simą Janavičių (1890-1956).

Nuo 1937 m. vasario 27 d. J. Liaudinskis išrinktas Policijos klubo Alytaus skyriaus valdybos nariu. Jis už nuopelnus apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu. 1936 m. gruodžio 15 d. Alytaus apskrities viršininku tapo Bronius Stosiūnas (1887-1946). Pasienio policijos Alytaus baro viršininko būstinė iš Merkinės mstl. buvo perkelta į Alytų (1 pėst. pulko al. 23). J. Liaudinskiui didelius visuomeninės-šauliškos veiklos užmojus teko nutraukti. Vasario 18 d., jam pačiam prašant, atleistas iš šaulių būrio vado pareigų.

1937 m. gruodžio 1 d. įsakymu pasienio policijos Alytaus baro viršininkas J. Liaudinskis perkeltas vadovauti Ukmergės apskrities pasienio barui. 1940 m. vasario 19 d. pasikeitus Lietuvos sienoms su Sovietų Rusija, J. Liauda skiriamas vadovauti pasienio policijos Vilniaus barui. Po sovietų okupacijos, jis – pirmasis pasienio policijos valdininkas, atleistas iš tarnybos (birželio 25 d). 1940 m. rugsėjo 17 d. Ukmergėje J. Liauda suimtas. Sovietai paėmė visą surastą jo kūrybą. Sovietams į rankas taip pat pateko Vilniaus apskrities viršininkui apie SSRS kariuomenės sukaupimą, išsidėstymą bei grėsmę šalia Lietuvos sienos J. Liaudos rašyti slapti pranešimai. 1941 m. kovo 31 d. Minske Baltarusijos ypatingosios karo apygardos tribunolas, apkaltinęs šnipinėjimu, nuteisė J. Liaudą sušaudyti. „Kaltinamasis“ išvežtas į Sevrallago m., Garių r., Sverdlovsko sr., Rusijoje. 1941 m. gegužės 20 d. nuosprendis buvo įvykdytas.

Pusę amžiaus Lietuvoje apie J. Liaudinskį-Liaudą, jo kūrybą buvo neprisimenama. Nepriklausomoje Lietuvoje šio pasieniečių vado, poeto, prozininko, vertėjo vardas yra mažai žinomas. Tik maža dalis jo kūrybos blaškosi po lietuvių išėivijos platųjį pasaulį. Ji primena apie mėtų bei vėtytą, labai trumpą Lietuvą mylėjusio J. Liaudos gyvenimą.

Literatūra:

XII aukštesniosios policijos mokyklos laida. *Policija*. 1930 m. spalio 15 d. Nr. 20, p. 398.

Balaišis A. Lietuvos valstybės sienos apsauga 1918-1940. Vilnius, 2006.

Balaišis A. Lietuvos valstybės sienos apsaugos karininkai 1918-1940. Vilnius, 2007.

Česnulis V. Varėnos krašto šauliai 1919-1940. Vilnius, 2008.

Barų viršininkų pakeitimai. *Policija*. 1940 m. liepos 15 d. Nr. 14, p. 263.

Bolševikų okupacijos metu ir pirmomis karo dienomis dingusių Lietuvos viešosios policijos tarnautojų sąrašas. *Policija*. 1943 m. lapkričio mėn. Nr. 1, p. 20.

Cheminis karas. *Policija*. 1934 m. lapkričio 15 d. Nr. 22, p. 358-359.

Jonas Bretkūnas. *Policija*. 1933 m. kovo 1 d. Nr. 5, p. 79-81.

Iš šaulių gyvenimo. Liškiava. *Trimitas*. 1936 m. lapkričio 12 d. Nr.46, p. 1109.

Lietuvių enciklopedija. T. XIV. JAV, Boston. 1958. p. 501.

Lietuvos gyventojų genocidas 1930-1941. T. 1. Vilnius, 1999, p. 499.

Nauji policijos mokyklos lektoriai. *Policija*. 1936 m. balandžio 1 d. Nr. 7, p. 134.

Oficialinė dalis. Paaukštinti. *Policija*. 1931 m. sausio 1 d. Nr. 1. p. 20.

Pakelti į aukštesnius laipsnius karininkai. *Karys*. 1937 m. lapkričio 26 d. Nr. 48, p. 1109.

Pasienio policijos Seinų baro mokomojo būrio išleistuvės. *Policija*. 1933 m. sausio 1 d., p. 13-14.

Pasienio policijos tarnautojų pragyvenimo sąlygos ir sveikata. *Policija*. 1934 m. sausio 1 d. Nr. 1-2, p. 14-19.

Policijos valdininkų pakeitimai. Paaukštinti. *Policija*. 1936 m. liepos 1 d. Nr. 13, p. 261.

Policijos etatų pakeitimas. Paskirti. *Policija*. 1935 m. vasario 1 d. Nr. 3, p. 62-64.

Policijos valdininkų pakeitimai. Perkelti. *Policija*. 1932 m. vasario 15 d. Nr. 4 p. 69.

Policijos valdininkų pasikeitimai. Perkelti. *Policija*. 1932 m. lapkričio 15 d. Nr. 22, viršelis.

Policijos valdininkų pakeitimai. Perkelti. *Policija*. 1937 m. gruodžio 25 d. Nr. 24, p. 482-483.

Policijos kandidatų mokykla. *Policija*. 1932 m. vasario 1 d. Nr. 3, p. 48.

Policininkų kandidatų išleistuvės. *Policija*. 1932 m. liepos 1 d. Nr. 13, p. 226.

Policijos klubo Alytaus skyriaus susirinkimas. *Policija*. 1937 m. balandžio 1 d. Nr. 7, p. 141.

Policijos valdininkų pasikeitimai. Paaukštinti. *Policija*. 1933 m. sausio 15 d. Nr. 2, viršelis.

Policijos valdininkų pasikeitimai. Perkelti. *Policija*. 1932 m. kovo 15 d. Nr. 6, p. 103.

Policija Vilniaus vadavimo darbe. *Policija*. 1936 m. lapkričio 15 d. Nr. 22, p. 441.

Rytas. *Naujoji Romuva*. 1936 m. gegužės 10 d. Nr.19, p. 419.

Seimo nariai Merkinėje. *Suvalkietis*. 1937 m. sausio 30 d. Nr. 5, p. 1.

Tautos vadas – mūsų idealas. *Policija*. 1934 m. rugsėjo 15 d. Nr. 18, p. 281.

Teisininkai domisi. *Policija*. *Policija*. 1935 m. spalio 15 d. Nr. 20, viršelis.

Vincas Kudirka. *Policija*. 1934 m. vasario 15 d. Nr. 4, p. 71-72.